

ЗМІСТ

<i>Слово до українських читачів</i>	9
<i>Передмова до третього видання</i>	11
<i>Розділ 1 Згуртовані проти світу</i>	17
<i>Розділ 2 Лицар: коротка історія чоловіків на конях</i>	31
<i>Розділ 3 Джентльмен: виняткова розважливість</i>	67
<i>Розділ 4 Воїн: як померти і при цьому не згубити чобіт</i>	111
<i>Розділ 5 Коханець: романтика й безумство</i>	140
<i>Розділ 6 Монах: вухо вашого серця</i>	171
<i>Розділ 7 Лицарство в демократичну добу</i>	198
<i>Розділ 8 Мистецтво sprezzatura</i>	244
<i>Бібліографія</i>	264

СЛОВО ДО УКРАЇНСЬКИХ ЧИТАЧІВ

Мені випала честь зробити короткий вступ до перекладу моєї книжки, виданого «Нашим Форматом». Із гнівом, сумом, але передусім із захопленням я спостерігаю, як хоробрі українці дають відсіч російській агресії, новий виток якої почався 24 лютого 2022 року. Молюся, аби до виходу книжки український народ вигнав із країни війська деспота Путіна і знову настав мир.

Я — американець. Історія американської демократії має темні сторінки, проте від 1776 року США залишаються маяком свободи для світу. Дозвольте уточнити: маяком *свободи*, а не *досконалості*. Неймовірно, що ми можемо простежити витoki нашої державності більш ніж на два століття назад, але робота з перетворення Америки на більш справедливу країну триває. І робота ця вкрай не проста.

Не менш неймовірною є свобода України та її мужніх борців за волю, яка в певному сенсі сягає у минуле на понад тисячу років. Звісно, я знаю, що незалежна Україна, вільна від стороннього втручання, виникла порівняно нещодавно, після падіння радянського комуністичного режиму.

Щойно нація стає вільною й незалежною, вона вже не може бути інакшою. І вона не здасться без бою.

Свобода й рівність можливі в будь-якій країні тільки завдяки чоловікам (та жінкам), готовим присвятити себе справі поширення й захисту всього, що втілює правду та красу.

Відомо (щоправда, не всім моїм співвітчизникам), що Томас Джефферсон (1743–1826), автор Декларації незалежності й третій президент США, пропонував зробити девізом нової країни вислів «Повстання проти тиранів є послухом Богу». (Імовірно, він запозичив цю ідею в іншого піонера і американського патріота — Бенджаміна Франкліна.) Ця фраза, звісно, не стала тою, яка тепер

зображена на Великій печатці Сполучених Штатів. Натомість ми вибрали латинський вислів *E Pluribus Unum* («З багатьох — єдине»). І це було задовго до того, як Америка стала по-справжньому багатоетнічним краєм.

Але повстання проти тиранів дійсно є послухом Богу. Безперечно, я змінив би формулювання містера Джефферсона, щоб воно пасувало до героїчної боротьби українського народу у 2022 році: *спротив* тиранам є послухом Богу.

Читач «Досконалого джентльмена» дізнається, що автор вважає найкращих чоловіків уособленням трьох архетипів: Воїна, Коханця та Монаха. Шляхетний чоловік подібний до воїна, тому що знає, що є речі, за які варто битися, і він буде битися. Він — коханець, тому що дозволяє дружині, сім'ї та громаді звільнити себе від тиранії його власного еґо. Він подібний до монаха, бо застосовує вченість для розгадування таємниць людської душі й тому що знає, що Бог кличе його до вищої мети.

А ще він володіє цим поєднанням стриманості й відчуженості, яка відрізняє його від боягузів і дурнів, які думають лише про себе.

Щодо цього, мені здається, можна провести чітку лінію між українською армією і російськими загарбниками: перша демонструє джентльменський героїзм; другі — дикунську жорстокість.

Нехай хоробрість українців і далі буде світлом для кожної волелюбної людини на землі. Певен, що слава України лунатиме серед людей — скрізь і всюди.

БРЕД МАЙНЕР,
Нью-Йорк,
жовтень 2022

ПЕРЕДМОВА ДО ТРЕТЬОГО ВИДАННЯ

Хоча «Досконалий джентльмен» вийшов у 2004-му, більшу його частину я написав протягом 2000 і 2001 років. Не скажу, що її поява була сенсацією, але книжка справила певне враження, і завдяки цьому я часто бував на радіо- і телеефірах. Розповідаючи про книжку ведучим та глядачам, я чимало наслухався про те, що називають «основною думкою твору» — ті аспекти тем лицарства і галантності, які народ вважав цікавими, якщо не сказати провокативними. Те, що поточне видання — вже третє (друге з'явилося у 2009 році), підтверджує слова, які я колись сказав про книжку: «Вона ніколи не помре!».

Під час підготовки й написання «Досконалого джентльмена» та із сотень інтерв'ю про книжку я дізнався, що в нашому світі існує запит на ввічливість. Наприклад, багатьох американців щиро засмучує занепад пошани до етикету — брак культурності деяких наших співгромадян і агресивна риторика публічних дискусій, особливо на теми політики та релігії. Для мене це не стало несподіванкою, але, визнаю, спершу той факт, що люди передусім хотіли говорити про манери, а не про історію, мене розчарував. Власне етикету у моїй книжці присвячено лише декілька абзаців. Та що більше інтерв'ю я давав, то більше розумів, що люди справді розглядають традиційні правила поведінки як просто великі цивілізаційні ідеї в мініатюрі — і це є чудовим визначенням етикету. Інший приклад: протягом каденцій Руді Джуліані та Майка Блумберга на посаді мера рівень злочинності в Нью-Йорку знизився, зокрема, тому, що в роботі поліції ці посадовці застосовували підхід «розбитих вікон». Сенс його полягає в тому, що якщо нехтувати дрібними порушеннями, на зміну їм прийдуть важкі злочини, але якщо з дрібними злочинами боротися, великим

злочинам можна запобігти. Доказом тому є протести антифа 2020 року* — хамство у великому масштабі.

Мене також здивувало те, скільки жінок хотіли поговорити про виховання своїх синів. Це моя улюблена тема, тому що в мене двоє синів і тому що бути їхнім батьком є для мене найвищим досягненням і найбільшою радістю — як і бути чоловіком їхньої матері. Додзвонювачі, з якими я спілкувався, хвилювалися, що їхні сини були недостатньо твердими — що їх то цькують, то балують учителі, тренери та інші авторитетні особи (чи то пак — «моделі для наслідування»). Що ж, не будучи ані вчителем, ані тренером, я пропонував, щоб матері й батьки не забували, що характер загартовується не в класі і не в спортзалі, а насамперед у родині. Твердість є настільки ж духовною якістю, наскільки й фізичною, і перша йде спочатку.

Ну, а тоді розмова завжди звертала до важливості вміння битися. Лицарство — це світогляд передусім чоловіків-воїнів, і я переконаний, що джентльменський ідеал занепав, принаймні почасти, через те, що чоловіки дійсно стали кволішими — і фізично, і духовно. Це спостереження, здавалося, сердило чоловіків, із якими я говорив, і багато з них казали щось на кшталт «Битися я не вмю, проте це не заважає мені вважати себе лицарем».

Що ж, я, звісно, не цар над усіма джентльменами — один рецензент, я певен, блідий і брезклий хлопець, якимось написав: «Сам містер Майнор [*саме так, через «о»*] може сподіватися, що новий культ джентльменства і джентльменів, які його супроводжують, можна створити однією книжкою, але мені це здається малоімовірним, хіба що він зможе їм дати щось більше, ніж, власне, чванство своїм джентльменством» — і маю заявити, що хоча будь-який чоловік може називатися тим, ким хоче, — без, так би мовити, меча він не може бути лицарем. Слова мають значення, і ми маємо поважати їх.

Наведу особисту історію з життя: коли мій старший син, який згодом став капітаном Армії США Робертом Майнером II, був ще

* У видавництві «Наш Формат» готується до друку книжка Енді Нго «Бунт по-американськи. Антифа, Black Lives Matter та майбутнє демократії» (Unmasked: Inside Antifa's Radical Plan to Destroy Democracy), яка присвячена протестам, сутності та загрози антифа. — Прим. наук. ред.

старшокласником, ми повели молодшого сина Джона у пейнтбол, щоб відсвяткувати його шістнадцятий день народження. Після однієї з ігор я приплентався на «базу», будівлю зі шлакоблоку, де була закусточна, і побачив Боббі: хлопець, одягнений у комбінезон захисного кольору, саме відкинувся на стільці з пейнтбольною рушницею на грудях. Незадовго до того він вирішив прийняти призначення до Військової академії США у Вест-Пойнті, і мені вже було видно, яким солдатом він стане. Один із хлопців, який долучився до вечірки, сказав: «Боббі, розкажи татові про свій кар'єрний план».

І Боббі сказав, по-черзі загинаючи пальці з кожним етапом: «Вест-Пойнт. Війська спеціального призначення. Бої без правил. Бетмен».

Ну, це таки *круто*.

Я з'ясував, що Боббі, Джон і юнаки, подібні до них, захоплюються більше Брюсом Вейном, ніж Кларком Кентом [Суперменом], тому що Вейн — Бетмен — не так супергерой, як просто герой. У нього немає іншопланетних чи випадкових суперсил, як у Супермена чи Спайдермена. Він — звичайний чоловік із надзвичайною кількістю вмінь, пристрасті, рішучості... І так, і з надзвичайною кількістю грошей.

Ця книжка призначена саме таким звичайним чоловікам, які вірять у кохання і навчання, а також у боротьбу, які знають, що є те, за що варто битися, і які готові й здатні прийняти виклик, і я повторно присвячую її своїм синам і всім молодим чоловікам, для яких обов'язок, честь і країна — це слова, якими вони живуть.

Але (завжди є якийсь «але»)... Навіть у 2009 році, хоча політкоректність тоді вже набирала обертів, я, наприклад, не міг передбачити — навіть уявити такого не міг — що у 2020 році ЗМІ та певні групи американців будуть одержимі «токсичною маскулінністю». Запевняю читачів, що, хоча я знайомий із цією та іншою критикою чоловіків, я абсолютно не змінив свого погляду на лицарство і джентльменство.

Через причини, пояснені в розділі 3, у цій книжці я називаю «досконалыми джентльменами» лише двох чоловіків: Роберта Лі та Сідні Пуат'є. Уявіть моє розчарування (ближче до відрази), коли

я дізнався, що 19 травня 2007 року Новий Орлеан прибрав статую Лі з Лі-Сьоркл — цей громадський простір ще має бути перейменований.

Мій «Скорочений оксфордський словник англійської мови» визначає іконоборство як «знищення чи протистояння релігійним зображенням», а іконоборця — як «людину, яка нападає на заповітні переконання чи шановану інституцію». У словнику відзначені релігійні рухи (у православному християнстві VIII і IX століть і пуританстві XVI і XVII століть), які виступали проти поклоніння іконам. Можливо, сюди можна включити й іслам. (Маю на увазі, зокрема, знищення талібами майже 1500-річних Баміанських Будд в Афганістані в березні 2001 року. Це було очевидним провісником атак 11 вересня в Нью-Йорку й Вашингтоні на те, що Аль-Каїда, союзник «Талібану», вважала іконами західної цивілізації.) Повний «Оксфордський словник» до цього визначення додає те, що іконоборець атакує «заповітні переконання чи шановані інституції на підставі того, що вони помилкові чи шкідливі». Що можна припасувати не тільки до релігії, а й до політики та історії.

Є інший вислів, який навіть більше підходить до того, що ми останнім часом спостерігаємо у США: *damnatio memoriae* (з лат. прокляття пам'яті). Сенс вислову очевидний. Це схоже на «десталінізацію», яку в 1955 році почали в СРСР. Звичайно, я розцінюю її як приклад корисного іконоборства — *damnatio* пам'яті, яка цілком заслуговує бути проклятою. Проте намагання американських радикалів стерти історію вважаю злом. І ясно, що знесення статуї є тільки першим кроком. Наступним, який ми вже бачимо *de facto*, але поки що не *de jure*, є усунення імен і розповідей про історичних діячів із книжок, фільмів і шкільної програми.

Отець Джордж Вільям Ратлер запропонував ефективний спосіб стримування іконоборців:

Те, що нині називають «культурою скасування» (*cancel culture*) — це вилучення портретів і статуй у праведному запалі, подібному до запалу Ехнатона, Мехмеда II і Олівера Кромвеля. Проблема в тому, що джерелом цієї праведності найчастіше є власноруч виплекане обурення і невігластво. Ми бачили недовчених студентів і юних